

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни
«Методика навчання історії України»

(назва дисципліни)

підготовки бакалавра

(назва освітнього рівня)

спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми

«Середня освіта. Історія, правознавство»

(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Силабус навчальної дисципліни «Методика навчання історії України» підготовки бакалавра, галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)», за освітньою програмою «Середня освіта. Історія, правознавство»

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології Денисюк Василь Іванович

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри історії України та археології

протокол № 1 від 03 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. Баран В. К.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка» Спеціальність – 014 «Середня освіта (Історія)» Освітній ступінь – бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 4 / 120		Рік навчання <i>третій</i>
ІНДЗ: немає		Семестр <i>шостий</i>
		Лекції 22 год.
		Практичні (семінарські) 22 год.
		Самостійна робота 68 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: залік	

II Інформація про викладача

ППП – Денисюк Василь Іванович.

Посада – доцент кафедри історії України та археології.

Контактна інформація: номер мобільного телефону – 0663893490, електронна адреса – denysyuk.vasyl@eenu.edu.ua.

Посилання на розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Навчальна дисципліна спрямована на вивчення комплексу методів навчання історії України в закладах загальної середньої освіти. Окремі теми спрямовані на вивчення організаційних та методичних складових навчання історії України, а також урочних і неурочних форм організації навчання.
2. Пререквізити (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни). Навчальна дисципліна спирається на знання та компетентності, які були засвоєні здобувачами вищої освіти під час вивчення дисциплін

«Психологія», «Педагогіка», «Вікова педагогіка з основами гігієни», «Археологія», «Давня та середньовічна історія України», «Спеціальні історичні дисципліни», «Етнологія», «Історія України нового часу», «Історія української культури», «Новітня історія України», «Методика виховної роботи», «Методика навчання історії у загальноосвітніх навчальних закладах».

Постреквізити (дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни). Навчальна дисципліна дозволить здобувачам вищої освіти засвоїти компетентності, необхідні для вивчення дисципліни «Організація науково-пошукової роботи в школі».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни. Мета курсу – сформувати в здобувачів освіти комплексне уявлення про особливості методики навчання історії. Завдання: озброїти здобувачів вищої освіти знаннями основних закономірностей навчання історії України, допомогти оволодіти основними практичними вміннями навчання відповідного шкільного предмету, сформувати в здобувачів освіти розуміння виховного потенціалу історії України.

4. Результати навчання (Компетентності).

Інтегральна компетентність. ІК-1. Здатність до продуктивної професійної діяльності відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів закладів освіти.

Загальні компетентності:

- ЗК-1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК-2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.
- ЗК-4. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, її місця у

загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

- ЗК-5. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей для досягнення спільної мети.
- ЗК-7. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
Фахові компетентності:
 - ФК-1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
 - ФК-3. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності.
 - ФК-4. Здатність враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів, використовувати здоров'язбережувальні технології в закладах загальної середньої освіти.
 - ФК-5. Здатність конструктивно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, розвивати критичне мислення в учнів/учениць.
 - ФК-6. Здатність встановлювати взаємозв'язок між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
 - ФК-7. Здатність орієнтуватися в історіографічних інтерпретаціях різних періодів та в різних контекстах.
 - ФК-8. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
 - ФК-9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; використовувати релевантні методи опрацювання історичних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін.
 - ФК-10. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати оцінювати політичні, економічні, культурні соціальні події та явища.
 - ФК-11. Здатність працювати з історичними, правничими текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв, презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

- ФК-16. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН-1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу й історії загалом, розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
- ПРН-2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
- ПРН-3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних та правничих джерел.
- ПРН-4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, правознавства, методики навчання історії та правознавства, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
- ПРН-7. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, правознавства, методики навчання історії і правознавства, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.
- ПРН-8. Володіти сучасними методиками і технологіями моделювання змісту навчання учнів/учениць всесвітньої історії, історії України, основ правознавства, (інтегрованих курсів), вміти прогнозувати результати освітнього процесу.
- ПРН-9. Вміти налагодити роботу учнів/учениць з орієнтацією на формування ключових і предметних компетентностей з історії, (інтегрованих курсів), основ правознавства, формувати готовність до їхнього застосування у позанавчальній діяльності.
- ПРН-10. Вміння навчити учнів/учениць здійснювати самооцінювання і взаємооцінювання, формувати, аргументувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти і здогади, розвивати критичне мислення.

- ПРН-11. Вміти забезпечити умови для формування в учнів/учениць елементів правової культури, правових орієнтирів і правомірної поведінки школярів/школярок.
- ПРН-12. Вміти застосовувати педагогічні прийоми роботи з особами з особливими освітніми потребами, розробляти завдання для їхнього оцінювання з урахуванням індивідуальних програм розвитку, індивідуальних навчальних планів.
- ПРН-13. Вміти організовувати освітнє середовище з урахуванням правил безпеки життєдіяльності, санітарних правил і норм, протиепідемічних правил.
- ПРН-14. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії, правознавства, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.
- ПРН-15. Вміти визначати цілі власного професійного розвитку, з урахуванням цілей і напрямів розвитку освітньої політики, акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії, правознавства, методики навчання історії та правознавства в закладах загальної середньої освіти базової школи.

5. Структура навчальної дисципліни.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Організаційні та методичні основи навчання історії України					
Тема 1. Вступна лекція.		2		3	
Тема 2. Державні вимоги до навчання історії України у школі.		2		6	
Тема 3. Шкільні підручники з історії України.		2	4	7	1
Тема 4. Підготовка до уроку історії України.		2	4	6	1
Тема 5. Програмно-технічне забезпечення навчання історії України.		2		6	1
Тема 6. Виховання патріотизму та формування громадянської компетентності на уроках історії України.		2		6	1
Модульна контрольна робота № 1.					
Разом за модулем		12	8	34	4
Змістовий модуль 2. Навчання історії України					
Тема 7. Урок історії України в НУШ (5-6 класи).		2	4	8	1

Тема 8. Урок історії України в 7-9 класах.		2	4	8	1
Тема 9. Урок історії України в 10-11 класах.		2	4	8	1
Тема 10. Неурочні форми організації навчання історії України.		4	2	10	1
Модульна контрольна робота № 2.					
Разом за модулем		10	14	34	4
Всього годин/Балів	120	22	22	68	8

Форма контролю*: ДС–дискусія, ДБ–дебати, Т–тести, ТР–тренінг, РЗ/К–розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС–індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача вищої освіти, РМГ–робота в малих групах, МКР/КР–модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р–реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання (68 год)

Тема 1. Вступна лекція. (3 год).

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 2. Концепції, державні стандарти, навчальні та освітні програми з історії України. (6 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Опрацювати документ: Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» / Затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736 від 23.12.2021 р. 47 с. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>.

Тема 3. Шкільні підручники з історії України. (7 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Опрацювати шкільні підручники з історії України за критеріями структури, художнього оформлення, кількості та складності завдань після кожного параграфу.

URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/>.

Тема 4. Підготовка до уроку історії України. (6 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 5. Технічне забезпечення навчання історії України. (6 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 6. Виховання патріотизму та формування громадянської компетентності на уроках історії України. (6 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

опрацювати статтю Литвин І. В. Використання історичних постатей на уроках історії України з метою патріотичного виховання в школі (на прикладі образу Івана Мазепи). Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2016 рік / за ред. І. Д. Бега, Ж. В. Петрочко. Вип. 5. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. С. 140–144. URL:

<http://lib.iitta.gov.ua/708034/3/Сучасний%20виховний%20процес%20ред-2.pdf>

Тема 7. Урок історії України в НУШ (5-6 класи). (8 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Підготувати опис однієї картини на історичну тему.

Проаналізувати статтю Кириленко П. Лічба років в історії, або Як розв'язувати хронологічні задачі. Практичне заняття № 1. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 19–22.

Проаналізувати Концепцію Нової української школи. 2018. URL:: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Тема 8. Урок історії України в 7-9 класах. (8 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Проаналізувати статтю Желіба О. Теорія та методика навчання історії: форми уроку історії (на допомогу викладачу вищої школи). *Історія в школі*. 2014. № 3. С. 31–39. URL:

https://www.academia.edu/23476507/Теорія_та_методика_навчання_історії_форми.

Тема 9. Урок історії України в 10-11 класах. (8 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Проаналізувати статтю Єрмоленко А. Як працювати з джерелами інформації на уроках історії. *Історія в школах України*. 2007. № 7. С. 35–36.

Тема 10. Неурочні форми організації навчання історії України. (10 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача вищої освіти (*щодо відвідування занять, наприклад*). Викладач 1) зобов'язується ставитися до здобувачами освіти з повагою, вимагаючи взаємності, 2) намагатиметься формувати атмосферу довіри та доброзичливості. Порухення дисципліни з боку здобувача освіти регулюється відповідно до Правил внутрішнього порядку університету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовка до практичних (семінарських) занять потребуватиме сумлінного ставлення у роботі з літературою та джерелами (в тому числі інтернет-ресурси), відповідно до Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки (https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/). Недобросовісне ставлення здобувача вищої освіти щодо академічної доброчесності буде негативно впливати на оцінку.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. За погодженням з викладачем часу і місця, пропущені за поважними причинами практичні заняття можна перездати не пізніше, ніж через 3 дні після проведення останнього практичного заняття і не пізніше ніж за 2 дні до завершення семестру. Форма перездачі пропусків погоджується з викладачем (може бути дистанційно).

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять здобувач освіти отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 5 балів додаються, якщо на 50% практичних занять здобувач освіти отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять здобувач освіти отримав позитивну оцінку або доповнення.

V. Підсумковий контроль

Підсумкова форма контролю – залік. Результати заліку оцінюються в межах 60 балів. Складання заліку не є обов'язковим. Якщо здобувач освіти отримав не менше 60 балів протягом семестру, він може не здавати залік. Залік проходить усно.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	
Оцінка	
90–100	Відмінно
82–89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1–59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Державні закони, програми та стандарти

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 13 березня 2020 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> .
3. Концепція Нової української школи. 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Шкільна підручники

4. Бакка Т., Загребельна Н, Кравченко О. Формування медіаосвітніми засобами історико-біографічного та історико-психологічного портрета П. Куліша. *Історія в школі*. Науково-методичний журнал для вчителів. 2019. № 7–8. Липень–серпень. С. 23–29.
5. Баханов К. Організація особистісно орієнтованого навчання. Порадник молодого вчителя історії. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 159 с. URL: <https://dspace.bdpu.org/bitstream/123456789/93/1/Bakhanov%20K.O.%20Orhanizatsiya%20osobystisno%20oriyentovanoho%20navchannya.%20Poradnyk%20molodoho%20vchytelya%20istoriyi.pdf>.
6. Бех І. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ – Чернівці: «Букрек», 2018. 320 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/717891/1/Особистість_на_шляху_до_духовних_цінностей.pdf

7. Власов В. Викладання пропедевтичного курсу «Вступ до історії. 5 клас»: пошук шляхів реалізації компетентнісного підходу. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 3–11.
8. Власова Н. Довіряй, але перевіряй, або Як опрацювати історичне джерело. Практичне заняття № 3. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 42–43.
9. Власов В. Завдання для перевірки умінь розпізнавати факти (події, явища, процеси) за візуальними історичними джерелами. *Історія і суспільствознавство в школах України. Теорія та методика навчання*. 2018. Вересень–жовтень. № 5 (75). С. 75–85.
10. Возна З. Можливості краєзнавчих студій у розвитку полікультурної компетентності. *Історія в рідній школі*. Науково-методичний журнал. 2020. Листопад–грудень. № 6 (224). С. 14–18.
11. Гирич І. Друга світова війна й Україна: інтерпретаційні проблеми. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Березень–квітень. № 2 (72). С. 51–58.
12. Гриценко А. Дослідження структури та складових елементів інформаційної компетентності старшокласників у процесі її формування. *Історія в сучасній школі*. 2013. № 10. С. 27–24.
13. Даннік Л. Застосування активних методів навчання у профільній та професійній підготовці старшокласників. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Випуск 46. С. 91–95. URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/12/Visnuk-46.pdf#page=91>.
14. Денисюк В. Проблема татарських набігів на українські землі в XVI – першій половині XVII ст. у шкільному курсі з історії України. *Scientific forum: theory and practice of research: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), (Valencia, Kingdom of Spain, June 18, 2021)*. Valencia: European Scientific Platform, 2021. С. 91–94. URL: <https://doi.org/10.36074/scientia-18.06.2021>.
15. Денисюк В., Завадська Н., Дідух О. Вікові особливості формування історичних знань в учнів 5–9 класів. *Scientific Collection «InterConf», (39): with the Proceedings of the 8 th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (December 26–28, 2020)*. Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2020. P. 580–587. URL: <https://www.interconf.top/documents/2020.12.26-28.pdf>.
16. Десятов Д. Використання картин історичної тематики на уроці: створення образів чи міфів? *Історія в школах України*. 2007. № 5. С. 17–23.
17. Десятов Д. Використання мережевих технологій як засобу організації кооперативної діяльності учнів в процесі навчання історії. *Історія в школі*. 2013. Липень–серпень. С. 16–19.

18. Еткіна І., Шара Л. Голодомор в Україні : проблема «щасливого дитинства» у медіа просторі та архівних матеріалах. *Історія та правознавство*. 2020. Грудень. № 34–36 (602–604). С. 9–15.
19. Єрмоленко А. Як працювати з джерелами інформації на уроках історії. *Історія в школах України*. 2007. № 7. С. 35–36.
20. Желіба О. Вивчення подій, пов'язаних із становленням державних органів України 1917–1921 рр. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2015. № 4. С. 33–36. URL: https://www.academia.edu/23135766/Желіба_О._ВИВЧЕННЯ_СТАВНОВЛЕННЯ_ДЕРЖАВНИХ_ОРГАНІВ_УКРАЇНИ_1917-21_РР.
21. Желіба О. Використання схеми «Політична система» на прикладі уроків в 6 класі, присвячених питанням державного життя. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2015. № 1–2. С. 20–22. URL: https://www.academia.edu/23137245/Використання_схеми_Логічна_піраміда_на_ур%25.
22. Желіба О. Перша світова війна в програмах з історії українських шкіл // Перша світова війна в долях народів Європи та світу. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 258–269. URL: https://www.academia.edu/23476813/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B0_%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%85_%D0%B7_%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97_%D1%258.
23. Желіба О. Сучасні інформаційні технології при викладанні фахових дисциплін (історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін). Навчально-методичний посібник для студентів-істориків. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2013. 29 с. URL: https://www.academia.edu/23136328/Желіба_О_Сучасні_інформаційні_технології_при_викладанні_фахових_дисциплін_історії_правознавства_та_суспільствознавчих_дисциплін_?auto=download.
24. Желіба О. Теорія та методика навчання історії: форми уроку історії (на допомогу викладачу вищої школи). *Історія в школі*. 2014. № 3. С. 31–39. URL: https://www.academia.edu/23476507/Теорія_та_методика_навчання_історії_форми_.
25. Журба К., Шкільна І. Квест як засіб формування національно-культурної ідентичності підлітків. *Рідна школа*. 2017. № 11–12. С. 44–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2017_11-12_10.
26. Задорожна Л. Навчити працювати самостійно (інтеграційний метод роботи з історичними документами). *Історія в школах України*. 2004. № 5. С. 7–10.
27. Каневська К. Навчаймося роботи з картами, або Контурні карти на уроці історії. Практичне заняття № 2. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 29–32.

28. Кириленко П. Лічба років в історії, або Як розв'язувати хронологічні задачі. Практичне заняття № 1. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 19–22.
29. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності. Львів: Видав. центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. 608 с.
30. Ковальчук Л. Розвиток педагогічної техніки майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних дисциплін у класичному університеті. *Вісник ЖДУ*. 2009. Випуск 43. Педагогічні науки. С. 69–73. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2948/1/14_43.pdf.
31. Коляда І., Виговський М., Загребельна Н. Роль та місце художньої літератури на уроках історії України. *Історія в школі*. 2007. № 3. С. 23–29.
32. Коляда І. Художня література та живопис на уроках історії України у 8 класі: методика формування історичних уявлень при вивченні теми: «Україно-московський договір. Переяславська рада (1654 р.)». *Історія в школі*. Науково-методичний журнал для вчителів. 2019. № 7–8. Липень–серпень. С. 29–38.
33. Комаров В. До питання про систему методів навчання історії в школі (загальнометодичний аспект). *Історія в школах України*. 2003. № 5. С. 26–29.
34. Кульчицький С. Основні закономірності вітчизняної історії в 1914–1945 рр.: на що звертати увагу вчителів в курсі історії України в 10 класі. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Березень–квітень. № 2 (72). С. 3–50.
35. Кухарська О., Моїсеєнко Є. Основні вимоги до підготовки і написання науково-дослідницьких та реферативних робіт (відділення історії). Навчально-методичний посібник. К.: КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді», 2016. 54 с. URL: https://kman.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/metoduchka_histiry2016.pdf.
36. Кучерук С. Провідники в минуле, або писемні джерела історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 36–40.
37. Левітас Ф., Розвадовська Л. Робота з підручником на уроках історії. *Історія в школі*. 2007. № 5. С. 22–27.
38. Литвин І. В. Використання історичних постатей на уроках історії України з метою патріотичного виховання в школі (на прикладі образу Івана Мазепи). Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2016 рік / за ред. І. Д. Беха, Ж. В. Петрович. Вип. 5. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. С. 140–144. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708034/3/Сучасний%20виховний%20процес%20ред-2.pdf>.
39. Лишевський В. Інтелектуально-пізнавальна гра «Історія українського війська». *Історія та правознавство*. 2020. Листопад. № 31–33 (599–601). С. 41–45.

40. Малецька Т. На крилах пісні, або Усні джерела історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 40–42.
41. Маринченко Г. Дистанційна освіта в Україні: історія та сучасний стан. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 22. Том 3. С. 188–191.
42. Маринченко Г. Сторітеллінг як інноваційний метод в українській педагогіці та його використання на уроках історії. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін*. 2019. Випуск 7. С. 10–13. URL: https://www.academia.edu/39012301/Сторітеллінг_як_інноваційний_метод_в_українській_педагогіці_та_його_використання_на_уроках_історії.
43. Матешук І. Чи можна побачити минуле, або Історія на карті. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 22–24.
44. Методичні рекомендації про викладання історії у 2020/2021 навчальному році (Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 11.08.2020 № 1/9-430). URL: <https://www.historyua.com/2020/08/12/metodychni-rekomendatsiyi-pro-vykladannya-istoriyi-u-2020-2021-navchalnomu-rotsi/>.
45. Мисан В. Сучасний урок історії: типологія, структура, характеристика форм. *Історія в школі*. 2006. № 2. С. 20–23; № 3. С. 20–23.
46. Мисан В. Розподіл навчального часу на уроках історії як дидактична проблема. *Історія в школах України*. 2006. № 7. С. 22–29.
47. Мисан В. Характеристика уроку з пропедевтичного курсу історії. *Історія в школі*. 2001. № 5. С. 26–31.
48. Мокрогуз О. Методичні засади використання мультимедійної презентації. *Історія в сучасній школі*. 2012. № 4. С. 35–38.
49. Морозова Л. Коли речі починають говорити або Що таке археологія. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 32–36.
50. Мороз П. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник. К.: Педагогічна думка, 2012. 128 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19596103.pdf?repositoryId=341>.
51. Мороз П., Мороз І. Аналіз стану використання історичних джерел у навчанні історії в старшій школі. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 4. С. 142–153. URL: <http://uej.undip.org.ua/upload/iblock/552/552adec92f71f8556287e7a8e6e5ee35.pdf>.
52. Мороз П. Особливості реклами як історичного джерела. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2013. № 5. С. 11–16.
53. Навчальна програма «Всесвітня історія. 7–9 класи», затверджена наказом МОН України № 804 від 07.06.2017 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.

54. Навчальна програма «Історія України. 5–9 класи», затверджена наказом МОН України № 236 від 21.02.2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-navchalnih-program-z-istoriyi-ukrayini-dlya-5-9-ta-10-11-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>.
55. Навчальна програма «Історія України (Рівень стандарту). Історія: Україна і світ. Історія України: всесвітня історія (інтегрований курс). 10–11 класи», затверджена наказом МОН України № 236 від 21.02.2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
56. Навчальна програма інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів. 2018 р. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Липень–серпень. № 4 (74). С. 42–49.
57. Пометун О. Вчимося ставити запитання: чи актуально це для сучасного вчителя історії? *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: збірник тез I Всеукраїнської науково практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи»*, (Київ, 30 вересня 2019 р. С. 107–110. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717282>.
58. Пометун О., Гупан Н., Власов В. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с. URL: https://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=pwN4aRIAAAJ&citation_for_view=pwN4aRIAAAJ:7PzIFSSx8tAC.
59. Пометун О., Гупан Н. Якою бути шкільній програмі з історії України. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Липень–серпень. № 4 (74). С. 38–41.
60. Пометун О., Гупан Н. Як розвивати критичне мислення учнів за допомогою нового підручника з історії України. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Березень–квітень. № 2 (72). С. 69–77.
61. Пометун О., Гупан Н. Візуальні джерела у підручнику з історії як засіб розвитку критичного мислення учнів. *Проблеми сучасного підручника*. 2020. Випуск 24. С. 241–255. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-241-255>.
62. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2006. 328 с.
63. Прокопчук В. Методика викладання історії. Тести. Луцьк: РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. 56 с.
64. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» / Затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736 від 23.12.2021 р. 47 с. URL:

<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>.

65. Студеникин М. Методика преподавания истории в школе: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. М.: Владос, 2000. 240 с.
66. Сухарева С. Від краю до краю, Або Україна на картах впродовж історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Травень–червень. № 3 (73). С. 24–29.
67. Тележинська А. Використання комп'ютерно-орієнтованих технологій у процесі викладання історії у ЗНЗ. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 36. С. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_36_14.
68. Терно С. Чи навчені наші учні мислити критично? *Історія в школах України*. 2007. № 7. С. 18–23.
69. Терно С. Якість засвоєння історичних понять учнями загальноосвітніх шкіл. *Історія в школах України*. 2000. № 4. С. 28–32.
70. Фрейман Г. Формування аксеологічної компетентності на уроках історії України в 11 класі. *Історія в школах України*. 2007. № 6. С. 13–14.
71. Хливнюк Т. Світло науки та знання, або Якою впродовж історії була освіта і як наукові знання впливали на буденність (конспект уроку з курсу «Вступ до історії». 5 клас). *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. Липень–серпень. № 4 (74). С. 34–38.
72. Ходок М. Методичні засади краєзнавчої роботи в загальноосвітній школі. *Історія в школі*. 2004. № 4. С. 10–12.
73. Шкільна І. М. Теоретичний аспект формування національно-культурної ідентичності у старших підлітків. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Вип. 21 (2). С. 345–357. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709819/1/33.pdf>.
74. Шпак В. Переддень війни. Всесвітня історія. 10 клас. *Історія та правознавство*. 2020. Грудень. № 34–36 (602–604). С. 6–8.
75. Шульга О., Шульга А. Застосування наочних методів навчання із використанням технічних засобів (ТЗН) на уроках історії. *Історія в школі*. 2013. № 6. С. 25–26.
76. Яковенко Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.
77. Garrone-Shufren S. Preparing Teachers to Teach the Language of History. *Teaching History. A Journal of Methods*. 2020. Vol. 45. № 2. P. 2–17. DOI: <https://doi.org/10.33043/TH.45.2.2-17>.
78. Pearson B, Brasington B, Bowman T. «I Don't Want to be a Historian! I Just Want to be a History Teacher!» A West Texas Historical Methods Odyssey. *Teaching History. A Journal of Methods*. 2019. Vol. 44. № 1. P. 2–27. DOI: <https://doi.org/10.33043/TH.44.1.28-56>.

79. Young C. Embracing the Digital Revolution in the History Classroom. *Teaching History. A Journal of Methods*. 2018. Vol. 44. № 2. P. 2–16. DOI: <https://doi.org/10.33043/TH.43.2.2-16>.